

ARAŞTIRMA

HEMŞİRELERİN AKILCI İLAÇ KULLANIMINA İLİŞKİN DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatih ŞANTAŞ*

Özgür UĞURLUOĞLU**

Alınış Tarihi: 08.02.2018

Kabul Tarihi: 20.11.2018

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, bir devlet hastanesinde çalışan hemşirelerin akılcı ilaç kullanımı ile ilgili davranışlarının incelenmesi ve akılcı ilaç kullanımını etkileyen unsurların saptanmasıdır.

Yöntem: Araştırmada, hastanede çalışan tüm hemşirelere anket uygulanmış ve 326 anketin geri dönüşü sağlanabilmiştir. Bu çalışma, tanımlayıcı niteliktedir ve Ankara il merkezinde faaliyet gösteren bir kamu hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veriler, "Hastane Hemşire Değerlendirme Anketi" kullanılarak araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Araştırmada verilerin analizinde ki-kare analizinden yararlanılmıştır.

Bulgular: Bu araştırmada hemşirelerin %96.3'ünün hasta için yapılan ilaç taleplerinde istenmeyen bir durum olması durumunda doktor ya da eczacı ile iletişime geçtikleri, %83.7'sinin uygulamadan önce hastanın ilaç-besin alerjisi öyküsünü her zaman sorguladığı, %78.5'inin kullanılmayan ilaçları eczaneye teslim ettiği belirlenmiştir. Ayrıca hemşirelerin %84'ü ihtiyaç duyulduğunda kullanılmak üzere bulundurulmuş ilaçların saklama koşullarına uygun sakladığı, %96.6'sının ilaçların son kullanım tarihi takibi yaptığı, %90.8'inin ise hastaya ilaçlarla ilgili eğitim verdiği ve %51.2'sinin beklenmeyen yan etkilerin bildirimini yaptığı saptanmıştır. Araştırmada ayrıca toplam çalışma süresi, hizmet içi eğitim alma durumu ve çalışılan birimin akılcı ilaç davranışlarında önemli olan değişkenler olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Bu çalışma doğrultusunda hemşirelerin akılcı ilaç kullanma davranışlarının geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Akılcı İlaç Kullanımı; Hemşire; Hastane

ABSTRACT

The Assessment of Nurse Behaviours Regarding Rational Drug Use

Aim: The purpose of this study is to determine the factors effecting rational drug use by examining the rational medicine usage of nurses serving in a state hospital.

Methods: In the research, questionnaires were applied to all nurses and a total of 326 usable questionnaires were obtained. This study was descriptive and was conducted in a public hospital operating in the city center of Ankara. The data in the study was obtained by researchers using the "Hospital Nurse Assessment Questionnaire". Chi-square analysis was used to analyse the data.

Results: : In this research it was determined that 96.3% of the nurses contacted a physician or a chemist when there is an adverse situation in the medicine request for patients, 83.7% always questioned the patient's medicine-food allergy past before application and 78.5% returned the unused drug to the pharmacy. Furthermore, it was determined that, 84% of the nurses stored the drug in conformity with the storage requirements in order to use when needed, 96.6% monitored the expiry dates of the drug, 90.8% trained the patient regarding the drug and 51.2% made notifications on the unexpected adverse effects. Total employment period, in service training status and the variables of the department of service have been found to be important factors affecting the nurses' behaviours on rational drug use.

Conclusion: In the direction of this study it can be said that the nurses included within this study need improvement on some aspects of their rational drug use.

Keywords: Rational Drug Use; Nurse; Hospital

GİRİŞ

Dünya nüfusunun giderek yaşlanması ve ortalama yaşam süresinin artması tedavi hizmetlerine ve bunun sonucunda ilaçlara olan gereksinimi artırmaktadır (Kahraman ve Uğurluoğlu, 2016). Artan tedavi ve ilaç kullanımı,

akılcı ilaç kullanımını sağlık politikalarının önemli bileşenlerinden biri haline getirmektedir (Le Grand, Hogerzeil ve Haaijer-Ruskamp 1999). Akılcı ilaç kullanımı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün sürekli gündeminde olan bir konu

*Sorumlu yazar: Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, (Dr. Öğr. Üyesi), Orcid ID:0000-0002-0595-4183, e-posta: fatih.santas@bozok.edu.tr

** Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, (Doç. Dr.)

Orcid ID: 0000-0002-9453-9925, e-posta: ozgurugurluoglu@gmail.com

olup (Rostova ve Odegova, 2012), DSÖ tarafından bireylerin klinik bulgularına ve kişisel yapılarına uyumlu ilacı, yeterli ve gerekli miktar ve zamanda, en uygun fiyatta temin edebilmeleri şeklinde tanımlanmıştır (DSÖ 1985).

İlaçların çeşitli sebeplerle akılcı bir şekilde kullanılmaması akılcı olmayan ilaç kullanımı şeklinde ifade edilmektedir. Akılcı olmayan ilaç kullanımı, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde görülen tıbbi ve ekonomik bir sorundur (Çelik, Şencan ve Clark 2013; Toklu, Demirdamar, Gümüşel, Yarış ve Dülger 2012). Ancak bu durum gelişmekte olan ülkelerde daha yaygın bir problemdir ve ilaçlar için gerekli finansal kaynağın olmaması, reçete yazanların ilaç yazma konusunda yeterli özeni göstermemesi ve hastaların inançları nedeniyle ortaya çıkabilmektedir (Afriyie ve Tetteh 2014).

İlaçların akılcı olmayan kullanımları sonucunda çoklu ilaç kullanımı, antibiyotik direnci, tedaviden beklenen etkinin elde edilememesi, kan yolu ile bulaşan hastalık riskinde artma, yanlış doz ya da doz aralığında kullanım ve hastalık için doğru ilacın kullanılmaması gibi sorunlar görülebilmektedir (DSÖ 2002; DSÖ 2010).

Akılcı ilaç kullanımında üç paydaş (arz, talep ve düzenleyici ve denetleyici mekanizmalar) yer almakta ve akılcı ilaç kullanımının başarılması için bu üç grubun da sorumlulukları bulunmaktadır (Soykut Gündoğar ve Kartal 2017). Hemşirelerin sağlık hizmeti arz tarafında yer almaları, hastalarla en yakın ilişkiyi kurmaları, ilaçların hazırlanması ve tatbikinden sorumlu olmaları ve tedavinin takibini yapmaları nedeniyle (Oguz, Alasehirli ve Demiryurek 2015) akılcı ilaç kullanımının başarılmasında önemli rolleri bulunmaktadır. Bu çalışmada bir devlet hastanesinde görev yapan hemşirelerin akılcı ilaç kullanma davranışlarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi ve Gerçekleştirildiği

Yer: Bu çalışma tanımlayıcı niteliktedir ve Ankara il merkezinde faaliyet gösteren bir kamu hastanesinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi: Hizmet sunucular, düzenleyici ve denetleyici mekanizmalar ve hastaların önemli rollerinin bulunduğu karmaşık bir süreç olan akılcı ilaç kullanımında sağlık hizmet sunucularının özellikle de hemşirelerin davranışlarının incelenmesinin gelecekteki iyileştirmelere

rehberlik edeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, bir devlet hastanesinde görev yapan hemşirelerin akılcı ilaç ile ilgili davranışlarının incelenmesidir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Bu araştırmanın evreni, Ankara'da yer alan bir devlet hastanesinde çalışan 515 hemşiredir. Çalışma, 15 Haziran-15 Temmuz 2016 tarihleri arasında 326 hemşire ile gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı: Çalışmada anket formu olarak Sağlık Bakanlığı İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Akılcı İlaç Kullanımı Birimi tarafından "*Türkiye'de Hastanelerde Görev Yapan Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Bilgi ve Davranışlarını Değerlendirme Çalışması*" isimli çalışmada hazırlanan "Hastane Hemşire Değerlendirme Anketi" kullanılmıştır. Anket, 18 sorudan oluşmakta olup, 7 soru demografik unsurlar ve 11 soru ise akılcı ilaç kullanımı ile ilgilidir. Soru formu, konu ile ilgili kamu kurumu tarafından ülke genelinde görev yapan hemşirelerin akılcı ilaç kullanım durumlarını araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Anket Saygılı, Özer ve Uğurluoğlu (2015) tarafından "*Bir Kamu Hastanesinde Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Bilgi ve Davranışlarının Değerlendirilmesi*" çalışmada kullanılmıştır.

Verilerin Analizi: Araştırmada verilerin analizinde değişkenlerin kategorik olması (evet-hayır vb.) nedeniyle parametrik olmayan istatistiksel analiz türlerinden ki-kare analizinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü: Bu çalışma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 24.05.2016 tarih ve 431-1635 sayılı etik izin alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Katılımcıların temel özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de verilmektedir. Araştırma kapsamında yer alan hemşirelerin %98.2'sini kadınlar oluşturmaktadır. Hemşirelerin %51.8'i 36 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %14.1'i lise, %46.3'ü yüksekokul, %33.4'ü fakülte mezunu olup, %6.1'i lisansüstü derecelere sahiptir. Araştırmaya katılan hemşirelerin %43.3'ü servislerde, %33.1'i yoğun bakımda ve %23.6'sı ise polikliniklerde çalışmaktadır. Katılımcıların %50.3'ü 15 yıl ve daha az çalışma tecrübesine sahiptir. Hemşirelerin yalnızca %5.2'sinin yöneticilik görevi bulunmaktadır. Katılımcıların %97.5'i hizmet içi eğitimlere katılmışlardır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Özellikler

Değişkenler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	320	98.2
Erkek	6	1.8
Yaş (yıl)		
≤35	157	48.2
≥36	169	51.8
Eğitim Düzeyi		
Lise	46	14.1
Yüksekokul	151	46.3
Fakülte	109	33.4
Lisans Üstü	20	6.1
Çalışılan Birim		
Servis	141	43.3
Poliklinik	77	23.6
Yoğun Bakım	108	33.1
Çalışma Yılı		
≤15	164	50.3
≥16	162	49.7
Yöneticilik Görevi		
Var	17	5.2
Yok	309	94.8
Hizmet İçi Eğitim		
Almış	318	97.5
Almamış	8	2.5

Araştırmaya katılan hemşirelerin akılcı ilaç konusundaki davranışları Tablo 2’de verilmektedir. Hemşirelerin %96.3’ü hasta için ilaç taleplerinde hekim ya da eczacı ile iletişime geçtiklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu, Saygılı, Özer ve Uğurluoğlu (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışma ile benzerlik göstermektedir ve söz konusu çalışmada hemşirelerin ilaç istemlerinde olumsuzluk söz konusu olması durumunda %94.6’sı hekim ya da eczacı ile iletişime geçtiğini beyan etmiştir. Ayrıca Demirtaş, Soylu ve Ödevci (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise bu oran %75 olarak bulunmuştur. Kullanılan ilaçlardan beklenen etkinin alınabilmesi ve tedavinin sağlanabilmesi için hastaya doğru ilacın doğru dozda verilmesi gerekir. Bu nedenle herhangi bir hata ya da etkileşim durumunda hekim/eczacı bilgilendirilerek hastanın doğru tedaviyi alması sağlanmalıdır.

Katılımcıların %83.7’si uygulamadan önce hastanın ilaç-besin alerjisini her zaman sorguladıklarını belirtmişlerdir. Kurt, Ceylan ve Sevinç (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada bu oranlar sırasıyla %84.5, %14.4 ve %1.0 olarak gerçekleşmiştir. Aynı ilacın bireysel farklılıklar nedeniyle farklı durumları ortaya çıkarabilmesi nedeniyle hastanın ilaç ve besin

alerjisi olup olmadığı mutlaka sorgulanmalıdır. Aksi durumda hastada alerji vb. sorunların ortaya çıkmasına ve sağlık statüsünün daha da bozulmasına neden olunabilir.

Hemşirelerin %78.5’i kullanılmayan ilaçları eczaneye teslim etmektedir. Katılımcıların %84’ü ilaçların saklama koşullarına uygun olarak saklandığını ifade ederken, %14.7’si özel saklama koşulu gerektiren ilaçlarda saklama koşullarına özen gösterildiğini, %1.2’si ise uygun saklama koşullarının bulunmadığını ifade etmiştir. Araştırmada herhangi bir sebeple (hastanın yaşamını yitirmesi, taburcu olması, tedavi değişikliği) kullanılmayan ilaçlarla ilgili davranışlarına ilişkin yöneltilen soruya hemşirelerin büyük çoğunluğu (%78.5) eczaneye teslim edildiğini, %84’ü ihtiyaç anında kullanılmak üzere saklanan ilaçların uygun koşullarda saklandığını ifade etmiştir. Araştırmanın bu bulguları Kurt, Ceylan ve Sevinç (2016) ve Saygılı, Özer ve Uğurluoğlu (2015) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile uyumludur. Herhangi bir sebeple kullanılmayan ilaçların, özelliklerinde değişme olmaması koşuluyla (ilacın son kullanma tarihinin geçmesi vb.) diğer hastalarda

kullanılması için uygun şartlarda saklanmasına özen gösterilmelidir.

Hemşirelerin %96.6'sı ilaçların son kullanım tarihi takibi yaptıklarını belirtmiştir. Hastaya ilaçlarla ilgili eğitim veren hemşirelerin oranı %90.8'dir. Demirtaş, Soylu ve Ödevci (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada hemşirelerin tamamının (%100) ilaçların son kullanım tarihini takip ettiği, Şahingöz ve Balcı (2013) tarafından yapılan araştırmada %99.5'inin ve Aşiret, Bayrak Kahraman, Yeğenoğlu, Akdemir ve Baydar (2013) tarafından yapılan çalışmada %93.3'ünün hastalara ilaçlarla ilgili bilgi verdikleri belirlenmiştir. İlacın son kullanma tarihinin geçmesi durumunda ilaç yarar yerine zarara yol açacaktır. Bu nedenle kullanılan her türlü ilacın

son kullanma tarihi takip edilmelidir. Ayrıca tedaviden istenilen başarının elde edilmesi için hastanın da tedavi sürecinin bir parçası haline getirilmesi ve kendisinden istenilenleri yapması sağlanmalıdır. Bu nedenle hastaların ilaçları nasıl ve hangi zaman dilimlerinde kullanacağı kendilerine ve yakınlarına anlatılmalıdır.

Çalışmada advers etkilerin bildirimini yapanların oranının %51.2 olduğu belirlenmiştir. Kurt, Ceylan ve Sevinç (2016) tarafından yapılan çalışmada hemşirelerin %55.7'sinin advers etkilerin bildirimini yaptıkları saptanmıştır. Advers etkinin ortaya çıkması ilacın beklenmeyen etkisinin ortaya çıkması durumu olup, bu nedenle mutlaka advers etki bildirimini yapılması gereklidir.

Tablo 2. Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanımına İlişkin Davranışlarının Dağılımı

Davranışlar		Sayı	%
Hasta için gereken ilaç taleplerinde hatalı veya etkileşimde olabileceği riski olan durumlarda hekim/eczacı ile iletişime geçme	Evet	314	96.3
	Hayır	12	3.7
Uygulama yapmadan önce hastanın ilaç ve besin alerjisi öyküsünün araştırılması	Her zaman	273	83.7
	Sadece ilaç alerjisi sorgulama	38	11.7
	Hayır	15	4.6
Kullanılmayan (hastanın yaşamını yitirmesi, taburcu olması veya tedavi değişikliğine gidilmesi nedeniyle) ilaçların durumu	Eczaneye teslim edilir	256	78.5
	Diğer hastalarda kullanılmak üzere depolanır	43	13.2
	İmha edilmek üzere toplanır	13	4.0
	Fikri yok	14	4.3
İlaçların (ihtiyaç anında kullanılmak amacıyla saklanan) saklama koşullarına uygun saklanması	Evet	274	84.0
	Sadece bazı ilaçlar	48	14.7
	Hayır	4	1.2
İlaçların (ihtiyaç anında kullanılmak amacıyla saklanan) son kullanım tarihi takibi yapılması	Evet	316	96.6
	Bazen	10	3.1
İlaçlarla ilgili hastaya eğitim verme	Evet	296	90.8
	Sadece hekim isterse	21	6.4
	Hayır	9	2.8
Beklenmeyen advers etkilerin bildirimini yapma durumu	Evet	167	51.2
	Hayır	159	48.8

Araştırmaya katılan hemşirelerin akılcı ilaç kullanımını konusundaki davranışları ile bireysel özellikleri arasındaki ilişkileri Tablo 3'te verilmektedir. Analiz sonuçlarına göre akılcı ilaç

kullanımına ilişkin davranışlar ile eğitim, cinsiyet ve unvanları arasında ilişki olmadığı belirlenmiştir (p>0.05). Toplam çalışma süresi, görev yapılan birim ve hizmet içi eğitim alma ile

hemşirelerin akılcı ilaç ile ilgili davranışları arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Toplam çalışma süresi 15 yıl üzerinde olan hemşirelerde hastanın ilaç ve besin alerjisi öyküsünün sorgulanmasının (%86.9) anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($X^2=7.151$; $p<0.05$). Ayrıca toplam çalışma süresi

15 yılın üzerinde olan hemşirelerde kullanılmayan ilaçların eczaneye teslim edilme oranı (%85) da anlamlı şekilde yüksek iken ($X^2=22.023$; $p<0.01$), advers etkilerin bildirimini yapma oranı da (%58.2) istatistiksel olarak daha yüksektir ($X^2=5.563$; $p<0.05$).

Table 3. Hemşirelerin Toplam Çalışma Sürelerine Göre Akılcı İlaç Kullanımına İlişkin Davranışlarının Karşılaştırılması

<i>Davranışlar</i>		<i>Toplam Çalışma Süresi</i>				<i>X²/p</i>
		<i>≤15</i>		<i>≥16</i>		
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	
Uygulama yapmadan önce hastanın ilaç ve besin alerjisi öyküsünün araştırılması	Her zaman	140	80.9	133	86.9	7.151*
	Sadece ilaç alerjisinde	20	11.6	18	11.8	
	Hayır	13	7.5	2	1.3	
Kullanılmayan (hastanın yaşamını yitirmesi, taburcu olması veya tedavi değişikliğine gidilmesi nedeniyle) ilaçların durumu	Eczaneye teslim edilir	126	72.8	130	85.0	22.023**
	Diğer hastalarda kullanılmak üzere depolanır	33	19.1	10	6.5	
	İmha edilmek üzere toplanır	11	6.4	2	1.3	
	Fikri yok	3	1.7	11	7.2	
Beklenmeyen advers etkilerin bildirimini yapma durumu	Evet	78	45.1	89	58.2	5.563*
	Hayır	95	54.9	64	41.8	

* $p<0.05$; ** $p<0.01$

Table 4. Hemşirelerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Akılcı İlaç Kullanımına İlişkin Davranışlarının Karşılaştırılması

<i>Davranışlar</i>		<i>Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu</i>				<i>X²/p</i>
		<i>Almış</i>		<i>Almamış</i>		
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	
İlaçların (ihtiyaç anında kullanılmak amacıyla saklanan) saklama koşullarına uygun saklanması	Evet	268	84.5	6	75.0	39.063**
	Sadece bazı ilaçlar	47	14.8	1	12.5	
	Hayır	2	0.6	1	12.5	
İlaçların (ihtiyaç anında kullanılmak amacıyla saklanan) son kullanım tarihi takibi yapılması	Evet	310	97.5	6	75.0	13.268*
	Bazen	8	2.5	2	25.0	
Beklenmeyen advers etkilerin bildirimini yapma durumu	Evet	166	55.2	1	12.5	4.923*
	Hayır	152	48.8	7	87.5	

* $p<0.05$; ** $p<0.01$

Hemşirelerin hizmet içi eğitim almaları ile akılcı ilaç kullanım davranışları arasındaki ilişki incelendiğinde (bkz. Tablo 4) hizmet içi eğitimlere katıldığını ifade eden hemşirelerde ilaçların saklama koşullarına uygun olarak

saklanması ($X^2=39.063$; $p<0.01$), ilaçların son kullanım tarihinin takip edilmesi ($X^2=13.268$; $p<0.05$) ve advers etkilerin bildirimini yapılması ($X^2=4.923$; $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksektir. Saygılı vd (2015) tarafından

yürütülen çalışmada da meslek içi eğitim almış hemşirelerde akılcı ilaç kullanma davranışının istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum hizmet içi eğitimlerin akılcı ilaç kullanımına katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5'te katılımcıların akılcı ilaç konusundaki davranış biçimleri ile çalıştıkları birim arasındaki ilişki olup olmadığını tespit etmek üzere yürütülen analiz sonuçları görülmektedir. Serviste görev yapan hemşirelerde

hastanın ilaç-besin alerjisinin sorgulanması ($X^2=7.673$; $p<0.05$), hemşirelerde kullanılmayan ilaçların eczaneye teslim edilmesi ($X^2=31.319$; $p<0.01$) ve ilaçların saklama koşullarına uygun olarak saklanması ($X^2=19.992$; $p<0.01$) yoğun bakım ve polikliniklerde görev yapan hemşirelere göre istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur. Saygılı, Özer ve Uğurluoğlu (2015) tarafından yapılan çalışma araştırmanın bulgusunu desteklemektedir.

Tablo 5. Hemşirelerin Görev Yaptıkları Birime Göre Akılcı İlaç Kullanımına İlişkin Davranışlarının Karşılaştırılması

Davranışlar		Çalışılan Birim				X ² /p
		Servis		Yoğun Bakım ve Poliklinik		
		Sayı	%	Sayı	%	
Uygulama yapmadan önce hastanın ilaç ve besin alerjisi öyküsünün araştırılması	Her zaman	126	89.4	147	79.5	7.673*
	Sadece ilaç alerjisinde	13	9.2	25	13.5	
	Hayır	2	1.4	13	7.0	
Kullanılmayan (hastanın yaşamını yitirmesi, taburcu olması veya tedavi değişikliğine gidilmesi nedeniyle) ilaçların durumu	Eczaneye teslim edilir	131	92.9	125	67.6	31.319**
	Diğer hastalarda kullanılmak üzere depolanır	8	5.7	35	18.9	
	İmha edilmek üzere toplanır	1	0.7	12	6.5	
	Fikri yok	1	0.7	13	7.0	
İlaçların (ihtiyaç anında kullanılmak amacıyla saklanan) saklama koşullarına uygun saklanması	Evet	132	93.6	141	76.2	19.992**
	Sadece bazı ilaçlar	8	5.7	41	22.2	
	Hayır	1	0.7	3	1.6	

* p<0.05; ** p<0.01

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, hemşirelerin akılcı ilaç kullanım davranışlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda hemşirelerin akılcı ilaç kullanma davranışlarının geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğu söylenebilir. Hemşirelere yapılacak çeşitli hizmet içi eğitimlerle akılcı ilaç kullanımının ekonomi ve

sağlığı ilgilendiren bir konu olduğu benimsenmelidir. Araştırma sonuçlarından hareketle verilecek eğitimde ilaç alerjisi sorgulama, ilaçların son kullanım tarihlerini takip etme, ilaç kullanımı konusunda hastaların bilgilendirmesi ve advers etkilerin bilgilendirilmesi konularına ağırlık verilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

Afriyie DK, Tetteh R. A Description of the Pattern of Rational Drug Use in Ghana Police Hospital. *International Journal of Pharmacy and Pharmacology* 2014;3(1):143-148.

Aşiret GD, Bayrak Kahraman B, Yeğenoğlu S, Akdemir N, Baydar T. Geriatrik Hastalara Hizmet Veren Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanımı Konusundaki Bilgi ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics* 2013;16 (4): 446-53.

Çelik E, Şencan MN, Clark MP. Factors Affecting Rational Drug Use (RDU), Compliance and Wastage. *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences* 2013;10 (1): 151-70.

Demirtaş E, Soylu M, Ödevci, N. Akılcı İlaç Uygulamalarında Sağlık Çalışanlarının Farkındalık Düzeyleri (Uygulamalı Bir Örneği Yeşilyurt Hasan Çalık Devlet Hastanesi). IV. Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi (Sözel Bildiriler Kitabı). 1.Cilt, Ankara. 02-04 Mayıs, 2013:553-70.

DSÖ. Conference of Experts on The Rational Use of Drugs. World Health Organization, Nairobi, Kenya, WHO/CONRAD/WP/RI, 1985;25-9.

DSÖ. Promoting Rational Use of Medicines: Core Components, World Health Organization, 2002.

DSÖ. Health Systems Financing, the Path to Universal Coverage, Achieving Better Health Outcomes and Efficiency Gains through Rational Use of Medicine. The World Health Report, Technical Brief Series - Brief No 3, 2010.

Kahraman G, Uğurluoğlu Ö. Türkiye İlaç Sektöründe Stratejik Ortaklıklar, Birleşme ve Satın Almalar: 2006-2014 Döneminin İncelenmesi. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 2016;14(4): 198-221.

Kurt ME, Ceylan A, Sevinç K. Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Bilgi ve Davranışlarının Değerlendirilmesi: Diyarbakır Selahaddin Eyyübi Devlet Hastanesi Örneği. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2016;6(11): 263-74.

Le Grand A, Hogerzeil HV, Haaijer-Ruskamp FM. Intervention Research in Rational Use of Drugs: A review. Health Policy and Planning 1999;14(2): 89-102.

Oguz E, Alasehirli B, Demiryurek AT. Evaluation of the Attitudes of the Nurses Related to Rational Drug

Use in Gaziantep University Sahinbey Research and Practice Hospital in Turkey. Nurse Education Today 2015; 35(2): 395-401.

Rostova NB, Odegova TF. Rational Use of Drugs: Pharmaceutical Aspects of the Drug Selection. International Journal of Biomedicine, 2012;2(3): 237-41.

Saygılı M, Özer Ö, Uğurluoğlu Ö. Bir Kamu Hastanesinde Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Bilgi ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 2015;8(3): 162-70.

Soykut Gündoğar H, Kartal SE. Üniversite Öğrencilerinin Akılcı İlaç Kullanımı Hakkındaki Görüşleri, Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2017;1(1): 25-34.

Şahingöz M, Balcı E. Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanımı. TAF Preventive Medicine Bulletin, 2013;12(1): 57-64.

Toklu HZ, Demirdamar R, Gümüşel B, Yarış E, Dülger G. Rational drug use awareness of the nurses in the Turkish Republic of Northern Cyprus Near East University Hospital. Marmara Pharmaceutical Journal 2012;16:150-4.